

ITÄ-20 Heiskanen Joonas(UM)

17.06.2022
JULKINEN

Asia

Komission lausunto Ukrainan EU-jäsenyyshakemuksesta

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi 17.6.2022 lausuntonsa Ukrainan 28.2. jättämästä EU-jäsenyyshakemuksesta. Komissio suosittelee EU-jäsenyysperspektiivin ja ehdokasmaa-aseman myöntämistä Ukrainalle ja esittää toimia, jotka se odottaa Ukrainan toimeenpanevan.

Eurooppa-neuvoston 23.-24.6. kokouksen on määrä keskustella Ukrainan EU-jäsenyyshakemuksesta komission lausunnon pohjalta ja hyväksyä aiheesta päätelmät. Tämän jälkeen EU:n neuvosto käsittelee asiaa.

Suomen kanta

Suomi tuomitsee jyrkästi Venäjän hyökkäyssodan Ukrainassa, joka on räikeä kansainvälisen oikeuden loukkaus. Suomi tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta.

Suomi pitää tärkeänä myönteisen viestin lähettämistä Ukrainalle: Ukraina on osa eurooppalaista perhettä ja sille tulee antaa selkeät askelmerkit kohti Euroopan unionin jäsenyyttä. Suomi tukee vahvasti Ukrainan EU-lähentymistä ja uudistuksia korostaen samalla laajentumispolitiikan kriteerien noudattamista, ehdollisuutta ja uudistuksissa etenemistä.

Suomi pitää komission lausunnon arvioita ja esitettyjä toimia perusteltuina. Suomi suhtautuu myönteisesti komission suositukseen myöntää Ukrainalle EU-jäsenyysperspektiivi ja ehdokasmaa-asema. Suomi tukee komission näkemystä, jonka mukaan Ukrainan tulee kiinnittää erityistä huomiota oikeusvaltiorakenteiden, hyvän hallinnon ja korruption vastaisten toimien vahvistamiseen. Suomi korostaa EU:n yhtenäisyyden merkitystä myös keskustelussa EU-jäsenyyshakemuksiin vastaamisesta.

Suomi jakaa komission näkemyksen, jonka mukaan uskottava laajentumispolitiikka on geostrateginen investointi koko Euroopan rauhaan, vakauteen, turvallisuuteen ja talouskasvuun. Laajentumispolitiikan tulee jatkossakin perustua tiukalle ehdollisuudelle ja asetettujen jäsenyyskriteereiden täysimääräiselle täyttämiseksi. Kukin jäsenyysprosessissa oleva maa etenee omien ansioidensa mukaan ja laajentumisen tahdin

määrittää asetettujen ehtojen täyttäminen. Kattavat ja johdonmukaiset oikeusvaltiosektorin uudistukset ovat laajentumispolitiikan ytimessä.

Pääasiallinen sisältö

Ukraina jätti EU-jäsenyyshakemuksen 28.2.2022 ja 7.3. neuvosto pyysi komissiota antamaan lausuntonsa Ukrainan jäsenyyshakemuksesta. Ukraina jätti 18.4. kirjalliset vastaukset komission kysymyksiin.

Komissio antoi 17.6. lausuntonsa Ukrainan EU-jäsenyyshakemuksesta. Komissio suosittelee myöntämään Ukrainalle EU-jäsenyysspektiivin ja ehdokasmaa-aseman, ymmärtäen, että Ukraina tulee toteuttamaan seuraavat toimet: a) Ukrainan perustuslakituomioistuimen tuomareiden valintamenettelyä koskevan lainsäädännön hyväksyminen ja toimeenpano ml. Venetsian komission suositusten mukainen esivalintaprosessi, b) Ukrainan Korkeimman oikeusneuvoston jäsen ehdokkaiden ennakkotarkastaminen ja tuomareiden valintakomission ehdokkaiden valinta, c) korruption vastaisten toimien vahvistaminen ml. uuden korruption vastaisen syyttäjän toimiston ja kansallisen korruption vastaisen toimiston johtajien valinta, d) rahanpesun vastaisen lainsäädännön sopeuttaminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän (FATF) standardeihin sekä sisäisen turvallisuuden kokonaisvaltaisen uudistamisstrategian hyväksyminen, e) oligarkkien asemaa koskevan lainsäädännön toimeenpano Venetsian komission suositusten mukaisesti, f) EU-direktiivien mukaisen medialain hyväksyminen, g) kansallisia vähemmistöjä koskevan lainsäädännön uudistuksen loppuunsaattaminen ml. lainsäädännön toimeenpanoa koskevat prosessit Venetsian komission suositusten mukaisesti. Komissio tulee tarkastelemaan edellä mainittujen toimenpiteiden suorittamista ja raportoimaan vuoden 2022 lopulla. Komissio toteaa edistymisen olevan ehdollista ja mikäli ehdot eivät täyty, niin tarpeen vaatiessa jäsenyyssuhteissa otettuja askelia voidaan perua.

Komissio toteaa lausunnon yhteenvedossa Ukrainan olevan poliittisten kriteerien osalta hyvin edistynyt. Demokraattiset instituutiot toimivat ja vastaavat eurooppalaisia standardeja. Ukraina on toimeenpannut onnistuneesti aluehallinnon uudistuksen. Komissio mainitsee oikeuslaitoksen riippumattomuuden vahvistuneen. Korruption vastaiset instituutiot on perustettu. Perusoikeudet takaava lainsäädäntö on olemassa. Ukrainan demokratiaa luonnehtii aktiivinen kansalaisyhteiskunta. Komissio korostaa tarvetta jatkaa oikeusvaltiorakenteiden, hyvän hallinnon ja korruption vastaisten toimien vahvistamista.

Komissio toteaa lausunnon yhteenvedossa taloudellisten kriteerien osalta Ukrainan talouden osoittaneen vahvuuttaan Venäjän hyökkäyksen myötä. Komissio toteaa tarpeen jatkaa talouden uudistuksia mm. korruption kitkemiseksi, sekä valtion ja oligarkkien aseman vähentämiseksi taloudessa. Talouden uudistusten todetaan olevan välttämättömiä Ukrainan kyvylle vastata EU:n sisämarkkinoiden kilpailuun.

Komissio viittaa vuonna 2014 solmittuun ja 2017 voimaanastuneeseen EU-Ukraina assosiaatiosopimuksen ja tämän sisältämän vapaakauppasopimuksen toimeenpanoon, minkä myötä Ukraina on omaksunut EU:n yhteistä säädäntöä (acquis). Komissio kuvaa Ukrainan assosiaatiosopimuksen toimeenpanoa hyväksyttäväksi.

Kun maa on jättänyt EU-jäsenyyshakemuksen, EU:n neuvoston tulee yksimielisesti päättää, pyytääkö se komissiota laatimaan hakemuksesta lausunnon (ns. avis). Komission lausunnon valmistuttua neuvosto päättää yksimielisesti siitä, voidaanko ehdokasmaan

(ns. kandidaattimaan tai hakijamaan) asema myöntää. Ehdokasmaa-asema ei vielä tarkoita jäsenyysneuvotteluiden avaamista, vaan siitä tulee päättää erikseen yksimielisyyttä noudattaen.

Ehdokasmaa-aseman myöntäminen Ukrainalle olisi ennen kaikkea vahva poliittinen viesti. Ukraina muuttuisi naapuruuspolitiikan maasta laajentumispolitiikan alaiseksi maaksi eli sen poliittinen asema suhteessa Euroopan unioniin muuttuisi olennaisesti erilaiseksi. Ehdokasmaa-aseman myöntäminen tarkoittaisi, että Ukraina tulisi EU:n jäsenyyttä edeltävän strategian (*pre-accession strategy*) piiriin. Strategian keskeisimpiä elementtejä ovat poliittinen dialogi, komission suorittama monitorointi, pääsy liittymistä edeltävän rahoitustuen piiriin, EU:n ja ehdokasmaan kahdenväliset sopimukset ja ehdokasmaan osallistuminen joidenkin unionin ohjelmien ja virastojen toimintaan.

Ehdokasmaa-aseman myötä komissio alkaisi arvioida Ukrainaa tulevan jäsenyyden näkökulmasta ja laatisi vuosittain laajentumispaketin yhteyteen Ukrainaa koskevan edistymisraportin. EU:n ja Ukrainan vuoropuhelua käytäisiin vahvasti jäsenyysprosessin näkökulmasta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEU§49:

Jokainen Euroopan valtio, joka kunnioittaa 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja ja sitoutuu edistämään niitä, voi hakea unionin jäsenyyttä. Hakemuksesta ilmoitetaan Euroopan parlamentille ja kansallisille parlamenteille. Hakijavaltio osoittaa hakemuksensa neuvostolle, joka tekee ratkaisunsa yksimielisesti kuultuaan komissiota ja saatuaan Euroopan parlamentin kaikkien jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän. Eurooppa-neuvoston hyväksymät unioniin liittymistä koskevat vaatimukset otetaan huomioon.

Liittymisehdoista ja liittymisen edellyttämistä mukautuksista niihin sopimukseen, joihin unioni perustuu, määrätään jäsenvaltioiden ja jäsenyyttä hakevan valtion välisellä sopimuksella. Sopimusvaltiot ratifioivat sopimuksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Päätöksentekomenettely: neuvoston ratkaisu yksimielisyydellä

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

22.6.2022 EU-ministerivaliokunta

Eduskuntakäsittely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Komission esittämän Ukrainan ehdokasmaa-aseman myötä Ukrainalle avautuisi mahdollisuus päästä jäsenyyttä edeltävän strategian mukaisen rahoitustuen piiriin. EU tukee jo nykyisellään Ukrainaa huomattavasti eri rahoitusvälineiden ja mm. Euroopan rauhanrahaston kautta.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät**Asiakirjat**

Komission lausunto 17.6.2022 COM(2022) 407 Ukrainan EU-jäsenyys hakemuksesta

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Joonas Heiskanen, UM/ITÄ-20, puh. 02953 50535; joonas.heiskanen@formin.fi
Markku Lampinen, UM/EUR-40, puh. 2953 50164; markku.lampinen@formin.fi
Marko Mäntylä VNK, VNEUS, puh, 0295 160576 marko.mantyla@gov.fi

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat Hoitaa	Ukraina, laajentuminen UM
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, STM, VM, VNK, YM
